

Muutuv meedia – muutuv keel

Reet Kasik

Tartu ülikooli dotsent

Ajakirjandusel on määrav osa meie emakeele säilitamisel ja arendamisel. Ajaleht toetab uue keeleainese tulekut ja kodunemist keeles, kasutades sõnu ja väljendeid, mida inimeste loov keelevõime on eri kõnesituatsioonides sünnitanud. Selle kõrval kordab meedia päevast päeva suurt osa sellest emakeele tuumast, põhisonavarast, mis on pärit aastasadade ja aastatuhandete tagant.

Millist keelt kasutab ajakirjandus, niisugust keelt kasutame ka meie, vähemalt suur osa meist. Sellepärast on õigekeelsuslased, keelehooldajad, stiiliuurijad alati just ajalehekeelele erilist tähelepanu pööranud. Eesti ajakirjanikud olid nõukogudeaegses oma mina ja rahvuskultuuri säilitamise võitluses karastunud täpselt samuti nagu kirjanikud, teatri- ja filmitegijad ning muu kultuuriintelligents. Parimad neist on kogu aeg selgelt teadvustanud, et nende ülesanne on olnud mitte ainult eesti meelt, vaid ka eesti keelt säilitada ja kaitsta.

Nüüdseks on suur osa professionaalseid ajakirjanikke toimetustest lahkunud: kes paremaid eneseteostusvõimalusi või paremat palka leides, kes aga ajakirjanduse eesmärkide ja taotluste muutumise tõttu. Humanitaarsed, kultuurilised, kasvatuslikud ja valgustuslikud eesmärgid on sageli asendunud sensatsioonitaotluse jt puhtäriliste huvidega. Samadel põhjustel on toimetustesse tööle läinud vaid väike hulk noori diplomiga ajakirjanikke, kuigi Tartu ülikool neid piisavalt koolitab.

Kui toimetused koosnevad erialase ja keelelise väljaõppeta inimestest, ei suuda aidata ka keeletoimetajad ega korrektorid. Nemad võivad vead ära parandada, kuid nad ei saa ajakirjaniku eest selget, ilusat ja huvitavat teksti kirjutada.

Eestis ilmub rohkesti ajalehti ja ajakirju. Oma artiklis vaatlen peamiselt üleriigiliste lehtede – päevalehtede ja nädalalehtede – keelekasutust.

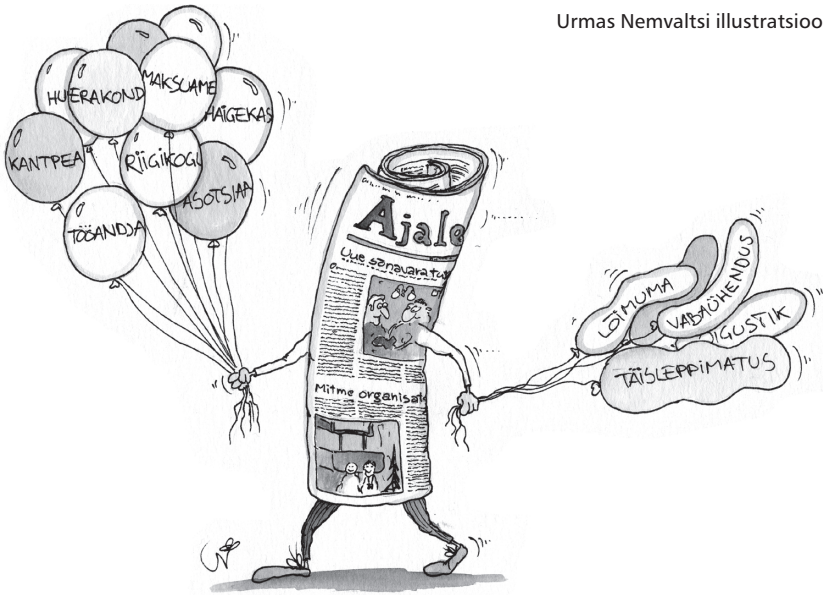
Uue sõnavara tutvustaja ja levitaja

Kõik keeled muutuvad kogu aeg ja igal pool. Üks põhjusi on muidugi see, et muutub maailm, milles me elame. Tekib uusi mõisteid ja nende jaoks on vaja uusi sõnu. Paljud vanad, vahepeal arhaismideks kuulutatud väljendid on uuesti aktiivses kasutuses. Euroopa Liiduga ühine mine on toonud kaasa vajaduse väga suure hulga uute terminite järele. Eeskätt tänu ajakirjandusele on inimestele tuttavaks saanud uue ühiskonnakorra toimimist kajastavad *riigikogu*, *erakond*, *maksuamet*, *tulumaks*, *maksuvaba miinimum*, *tööandjad* ja *töövõtjad*, *ravikindlustus*, *haigekassa*, *turvafirmad*, *eurokõlblikkus*. Samal ajal on ajakirjanduse kaudu harjumuspäraseks saanud ka sellised sõnad, nagu *hullulehmatõbi*, *asotsiaal*, *intiimteenused*, *prügikastiinimene*, *dressinimene*, *kantpea*, *katus* ja *katuseraha* jne.

2002. aastal korraldas Emakeele Selts koos mitme teise organisatsiooniga sõnavõistluse, mille eesmärk oli saada sobivaid sõnu Euroopa Liidu terminoloogia jaoks. Rahvas reageeris väga elavalt. Võistlusest võttis osa üle poole tuhande inimese ja ettepanekuid tehti üle 5000. Žürii kaalus kõiki ettepanekuid ja soovitas kasutusse võtta 12 uut sõna.¹ Vaatasin, kuidas nad olid võistlusest möödunud kolme kuu jooksul käiku läinud.

Kõige aktiivsemalt oli uutest sõnadest kasutatud *lõimimist* ja *lõimingut*. Võistluse žürii on soovitanud omasõnu *lõimima* ja *lõimuma* ning nendel põhinevaid tuletisi võõrsõnade *integreerima*, *integreerima* ja *integratsioon* vasteks ning ajakirjanikud koos poliitikutega on selle kiiresti omaks võtnud. Teine soovitatud sõna, mis on hakanud ajakirjanduses pidevalt esinema, on *tõukefondid*. Tõukefondid on niisugused Euroopa Liidu fondid (varem: struktuurifondid), kust rahastatakse Euroopa Liidu mahajäänudate piirkondade arengu kiirendamist. Üsna sageli on ajalehtedes hakanud esinema ka uudissõnad *täisleppimatus*, mida on soovitatud nulltolerantsi asemele, *üleilmastumine* globaliseerumise tähenduses, *vabaiühendus* valitsusvälise organisatsiooni asemel ja *kriisiohjamine* kriisireguleerimise asemel. Käibebele on läinud ka *õigustik*, mis märgib Euroopa Liidu liikmesriike siduvate õigusaktide pidevalt täienevat kogumit.

Ilma ajakirjanduse kiire omaksvõtuta olnuks raske neid sõnu nii lühikese ajaga nii laialt tutvustada ja levitada. Sama nähtus on meile tegelikult tuttav juba Emakeele Seltsi eelmise sõnavõistluse ajast 1972. aastal. See võistlus rikastas eesti keelt paljude uute igapäevaelu sõna-

dega, millest tuttavaks said ja käibele läksid eelkõige need, mida ajakirjandus aktiivselt kasutama hakkas: *olme, taidlus, selvekauplus* jne. Seekordne võistlus oli eriline selles mõttes, et ei otsitudki igapäevastõnu, vaid sobivaid eestikeelseid vasteid just Euroopa Liidu ametliku juriidilise ja poliitilise terminoloogia edasiandmiseks.

Viimase 10–15 aasta jooksul on tulnud luua eestikeelne terminoloogia üsna mitmele valdkonnale, kus seda varem täies mahus ei olnud. Nõukogude ajal ei olnud olemas eestikeelset armeed, laevastikku, piirivalvet, politseid jm selliseid iseseisva riigi loomulikke institutsioone. Nüüdseks antakse neil erialadel eestikeelset kõrgharidust ja aetakse ametiasju. On isegi raske ette kujutada, kui palju erialainimeste ja keelekorraldajate koostööd neil erialadel viimastel aastatel on tehtud. Levinud, tuttavaks ja eesti keele loomulikuks osaks on see kõik saanud eeskätt ajakirjanduse kaudu.

Kas inglise keele kummardaja või oma keele austaja?

Teine eripära, mis viimase aastakümne ajakirjanduskeeles silma torkab, on see, et väga kiiresti on hakanud kasvama ja vahetuma uute võõrsõnade ja tsitaatsõnade mass. Neid tuleb korraga peale nii palju, et neid ei jõuta eestipärastada ega eesti keelde sobitada. Massiliseks

kasvanud otsekontaktid võõrkeelsete tekstidega, raadio, televisioon ja noortekultuur toovad pidevalt Eesti ellu uusi nähtusi ja mõisteid, mida ajakirjandus peab samuti käsitlema ja kajastama. Osalt on otse-laenude laienev kasutus seletatav rääkijate vajadusega rõhutada oma kuulumist uude, euroopalikku kultuurisüsteemi, ning seetõttu kasutatakse laen- ja tsitaatsõnu rohkesti sellistegi mõistete tähistamiseks, mille kohta eesti keeles on sobivad sõnad olemas.² Teiselt poolt – rahvusvahelistumine ja kontaktid on toonud meiegi ellu suure hulga mõisteid ja nähtusi, millele ei ole sobivat eestikeelset nimetust ja mille eestikeelsete vastete loomine on hõivanud ehk pisut vähem keeleinimeste tähelepanu kui erialasõnavara. Kõige rohkem on selliseid uusi sõnu noorte harrastatavatel spordi- ja kultuurialadel.

Inglise sõnu tuleb eesti keelde põhiliselt kolmel kujul. Väga palju kasutatakse ingliskeelset sõnakuju algupärasel vormis, tsitaatsõnana, mida kirjutatakse ja hääldatakse nii nagu inglise keeles: *bed and breakfast* 'hommikueinega majutus', *brunch* 'hiline hommikusöök hommikueine ja lõuna asemel', *burn out* 'läbipõlemine'. Teise rühma moodustavad inglise keele kirjutusviisil põhinevad mugandused, mida eesti keeles hääldatakse nii, nagu neid inglise keeles kirjutatakse: *drink, link, tabloid, teller, tester, poster, server*. Kolmas rühm on inglise keele hääldusel põhinevad sõnakujud, mida eesti keeles kirjutatakse nii, nagu neid inglise keeles hääldatakse: *diiler, friik, meil, fänn, luuser*. Selles rühmas on rohkesti verbe: *haipima, jämmima, logima, klikkama, surfama, šoppama, tšekkama*.³

On huviäratav, et sellised verbid, mis põhinevad ühesilbilistel konsonandiga lõppevatel inglise tüvedel, tulevad eesti keelde kahe eri malli järgi. Eesti verbimoodustusreeglite järgi peaks nende tüvevokaaliks olema *-i*, nii nagu kõigis võõrsõnades (uuemad *haipima, ruulima, sämplima, miksima, kaifima, rokkima, printima*, vanemad *filmima, meikima, korkima*). Suur osa viimase aja verbilaene on aga kasutusel hoopis *a*-tüvelisena: *šoppama, surfama, klikkama, fännama*. Siin on selgesti nähtaval soome keele verbimoodustustüüp – on ju soome keeles kõik sellised laenverbid *a*-tüvelised. Ka siis, kui noomeeni tüvevokaal on *-i* (*filmi, meikki, rokki*), on verb soome keeles *a*-tüveline (*filmata, meikata, rokata*). Seega, kuigi vastavate eesti verbi-de aluseks on olnud inglise tüved, on verbide tuletamisel rakendatud soome malli. Praeguseks on osa neist algselt kõnekeele kaudu levima hakanud verbidest aktsepteeritavad ka neutraalses keelekasutuses ja eesti keel on saanud uue verbimoodustustüübi.⁴

Paljudest inglise laenudest on tehtud ka tõkelaenud, mida soovitatakse kasutada: *girlfriend* – tüdruksõber, *fast food* – kiirtoit, *junk food* – rämpstoit, *junk mail* – rämpspost, *freestyle* – vabastiil, *happy hour* – õnnetund, *homepage* – koduleht, *mainstream* – peavool, põhivoolus, *roadmovie* – teekonnafilm jne.

Nende levimine oleneb palju ajakirjandusest – kas see läheb kaasa üldise inglise keele buumiga või püüab säilitada omakeelsust. Näiteid on mõlema suuna kohta ja keeleinimesele tundub, et olukord võiks parem olla.

Soosingus on stiilivärving

Tänapäeva ajakirjandusest on näha, et neutraalse sõnavara asemel kasutatakse meelsasti stiililise värvinguga leksikat. Tsitaatsõnade ja uudislaenude kõrval võib teisest küljest märgata arhailisuse, vanamoodsuse taotlust. Mõned ajakirjanikud on hakanud oma tekstides kasutama juba ununema kippuvaid sõnu ja murdevorme: *toona*, *rehkendama*, *möllima*, *meldima*, *lännik*, *elik*, *sääl*, *pääl*, *on villand*.

Ajaleht on viimase 10–15 aasta jooksul läinud selgelt kõnekeelsemaks. Varem, eriti nõukogude ajal, esindas ajaleht võimalikult ametlikku, konventsionaalset stiili. Ajakirjandus oli tõsine poliitiline ja ideoloogiline asi. Nüüd on ajakirjanduse eesmärgid muutunud – ajakirjandus ei ole riigi tööriist, ta ei ole ühe riikliku poliitika või ideoloogia teenistuses. Tänapäeval on ajakirjanduse esmaülesanne levitada informatsiooni ning samal ajal pakkuda ka meelelahutust. Väljaandel on omanik ja tulu tuleb läbimüügist. Muidugi ka reklaamist, kuid reklaam ja reklaamitulugi sõltuvad levikust. Selle tulemusena on ajalehe tegemisel hakatud pöörama suurt tähelepanu eeskätt sellele, mida ostetakse – kõige paremini lähevad skandaalid ja õnnetused. Koos sisuga on muutunud ka keelekasutus. Meelelahutus, kerge ja lõbus vestelisis toob rohkem lugejaid kui tõsine, keeruline ja raske arutelu või ametlik väljendusviis.

Avaliku teabe piirid hajuvad

Ajakirjanduse jagunemine nn kvaliteetajakirjanduseks ja meelelahutusajakirjanduseks on Eestis uus asi. Viimase 10–15 aasta jooksul välja kujunenud meelelahutusmeedia on teadlikult hakanud kasutama kergemat ainet ja lobedamat stiili, luues niiviisi uusi

avaliku keelekasutuse norme. Räägitakse ja kirjutatakse mänglevalt, sageli segatakse teadlikult fakti ja fiktsiooni. *Show* ja šokeerimine on võtted, millega püütakse infotulvas silma paista. Kirjandusest ja kunstist tuttav postmodernistlik stiilide ja registrite segunemine iseloomustab ka ajalehtede keelekasutust. Praeguses Eestis tundub, et aktsepteeritakse üsnagi erinevaid avaliku teabe liike, piirid on nii avarad, et sallitakse ka äärmiselt personaalset ja individuaalset stiili.

Ka ennast kvaliteetlehtedeks nimetavad väljaanded ei pea enam ideaaliks ühtlaselt neutraalse stiiliga väljendusviisi. Nendegi keelekasutus on tulnud tunduvalt lähemale inimeste igapäevase suhtlemise keelele. Stiililist ebahühtlust on siiski palju. Kohati on kasutusel vanaaegne puine ja bürokraatlik ametikeel, eriti poliitilistes ja äriuudistes. Selle põhjus on asjaolu, et niisugust keelt kasutavad poliitikud, riigi- ja omavalitsusametnikud ning firmajuhid.

Pärast 1990. aastate alguse „maalähedust” on ühiskonna hierarhia jälle selgelt suurenenud ja poliitiline ning ärieliit hakanud kasutama peidetud sõnumiga bürokraatlikku ja keerulist ütlemissuvisi. Ajakirjandusega pannakse suhtlema pressiesindajad, infosekretärid jm samasuguste ametinimetustega ametnikud, kelle ülesandeks on üksnes teksti vahendada. Uudised aga koostatakse üha suuremal määral otsestest tsitaatidest või tsitaadilähedastest refereeringutest.⁵ Ajakirjaniku osa ametliku informatsiooni edasiandmisel on minimaalne, ta paneb peamiselt kirja, mida talle öeldakse, ega murra pead selle üle, milline on asjade sügavam sisu. Selline uudiste koostamise viis peegeldub eeskätt lauseehituses.

Lause läheb pikemaks ja keerulisemaks

Lapsed on pikad ja liiga keerulised. Minu analüüsi järgi on näiteks nii Postimehes kui ka Eesti Päevalehes uudiste laused kaks korda pikemad ja keerulisemad kui 10 ja 20 aastat tagasi Edasis. Krista Kerge uuringu järgi läheneb praegusaja ajakirjanduskeel oma süntaktilise keerukuse ja abstraktsuse poolest 1950. aastate ajakirjanduskeelele.⁶ Lause oli kõige keerukam Stalini ajal ja tõepoolest kõige lihtsam 1970. aastatel, kui keelekorraldus taas n-ö võidule pääses ja moderniseerus. Nominaalstiili oli kõige vähem 1990. aastate alguse vabanevad, kuid mitmekülgsest politiseerimata ajakirjanduses. Lause keerukuse suurenemine räägib kirjutajate hariduse kõrval ka mediateksti suuremast ideologiseerumisest.

Tekste iseloomustab kordus ja paljusõnalisus. Artikleid ei ole tihendatud, vaid sama öeldakse veidi muudetud sõnastuses üha uuesti ja uuesti: üks kord ajakirjaniku poolt, teine kord refereeringuna, kolmas kord otsese tsitaadina.⁷

Kas rääkida, nagu kirjutatakse, või kirjutada, nagu räägitakse?

Kergemate teemade puhul (kultuur, sport, kuriteod ja õnnetused), mida ajakirjanik ise käsitleb, on valitsemas argine ja slängisugemega kõnekeel inglise jm laenudega. Kui veel 10–15 aastat tagasi oli prestiižne kasutada avalikes esinemistes ametlikku keelt ja inimesed püüdsid rääkida, nagu kirjutatakse, siis praegu on pigem vastupidi: püütakse kirjutada, nagu räägitakse. Moes on kerge vesteline lobisemisstiil, esirinnas sammub edukas Eesti Ekspress. Ajalehekeelde on ilmunud kõnekeelsed väljendid ja slängisõnad: *audikas* 'auditoorium', *hiinakas* 'hiina toitu müüv restoran', *kodukas* 'Interneti koduleht', *meestekas*, *naistekas* ja *pornokas* (raamatute ja filmide kohta), *tiinekas* ja *pubekas* 'murdealine noor', *penskar* 'pensionär'.

Üks põhjus, nagu juba öeldud, on see, et leht püüab kergema, argisema keelekasutuse abil lugejaid juurde meelitada, eeldades, et vähenõudlikke lugejaid on rohkem kui nõudlikke lugejaid. Teine põhjus on minu meelest aga kirjutajate ebapiisav professionaalsus. Lehte teevad üha nooremad ja üha vähem on nende hulgas eriharidusega ajakirjanikke. Nad ei oska oma keelekasutust ajast, kohast, situatsioonist ja kanalist olenevalt varieerida, vaid räägivad ja kirjutavad alati ja igal pool ühtemoodi, nii nagu nad on harjunud rääkima. Nende sõnvara ei ole tavaliselt kuigi ulatuslik, meelde jäävat ja omapärast väljendusviisi kohtab suhteliselt harva.

Ka suhtumine kirjakeele traditsioonilistesse normidesse on aja jooksul muutunud. Mõned kirjutajad kasutavad üsna vabalt ka murdelisi või keeleuenduslikke vorme, nagu *hää* ja *sääl*, *oodat* ja *kirjutet*. Toimetajad ja korrektorid on loobunud neid parandamast.

Tegelikult kahaneb kõnekeele ja ajakirjanduskeele vaheline erinevus hämmastava kiirusega. Üheks põhjuseks on peetud seda, et sensatsiooni, kergema meelelahutuse, vaba aja ja harrastuste osatähtsus ajakirjanduse temaatikas kasvab ja see omakorda avaldab mõju keelekasutusele.

Kirjutajad ei oska alati eristada tõsisemate teemade käsitlemiseks sobivat stiili kergema meelelahutuse stiilist, neile on see kõik üks ajakirjanduskeel. Nad panevad tähele, et SL Õhtuleht või Eesti Ekspress kasutab oma reportaažides üsna vabalt argikeelt, madalstiilseid väljendeid ning vandesõnu, ja nad järeldavad: ahaa – tänapäeva ajalehekeel ongi selline. Ning kirjutavad oma arvamused, artiklid või uudised päevalehte samas stiilis. Stiilitaju ja oskus eristada eri kanalid ja väljaanded üksteisest ka keeleliselt on see, mis puudu jääb.

Seesugune kõnekeelne ja meelelahutuslik keelekasutus on tuttav ka muu maailma kergema ajakirjanduse veergudelt, kuid seda ei võeta harilikult üle kvaliteetlehtedes või siis eraldatakse selle jaoks vastavad lisad (näiteks NYT Helsingin Sanomates). Eestis seda vahet alati ei tehta. Pean seda üsna otseselt selle tagajärjeks, et ajakirjanduses töötab üha vähem professionaale ja üha rohkem lihtsameelseid algajaid, kes ei oska pöörata tähelepanu paljudele olulistele asjadele. See näitab, kui tugevasti on meedia keel seotud ühiskonna üldise kultuuritaustaga ja sellest sõltuv. Väga selgelt paistab see välja ka piltlike väljendite kasutuses.

Piltlike väljendite allikas on linnakultuur

Piltlike väljendite kasutuses on toimunud pööre. Vanemad eesti fraeologismid (kõnekäänud, võrdlused) ja metafoorid olid pärit maa-kultuurist, külaühiskonnast: *on aeg atra seada* öeldi uue asja ettevalmistusega seoses; kui keegi tegi mingi rumaluse, siis öeldi, et ta *astus rehale* või *sülitas vastu tuult*; mõttetu tegevuse kohta öeldi, et see on *nagu vasikaga võidujooksmine*.

Praeguste väljendite taust on teine. Mõjukad inimesed elavad linnades, tekste kirjutavad peamiselt linnainimesed, ja ka piltlike väljendite allikaks on peamiselt linnakultuur: sport, teater jms. Enam ei räägita *adra seadmisest*, vaid *stardijoonete asumisest*, ei astuta *rehale*, vaid pigem *ämbrisse*. Spordi- ja teatrikeelest on eriti palju üle võtnud poliitikut: läbirääkimised on *lõpusirgel*, parteide *võidujooks*, probleem *söödeti ette*, valitsus *viskas palli* opositsioonile *tagasi*, *eelsoojenduseks* vaieldi maksupoliitika üle, keegi *viskas (käte)rätiku ringi*; *kullisidetagused* läbirääkimised, konflikte *lavastama*, *peaosa mängima*, *statisti rollis olema*. Suur osa neist väljenditest on rahvusvahelised ja kasutusel paljudes keeltes.

Iseenesest aktsepteeritavas püüdluses lähendada tavalist argikeelt võib-olla üsna kaugeks jäänud kirjakeelele on kohati mindud kahtlemata liiale. Sõnum ei jõua pärrale, kui mõne rühma igapäevast kõnekeelt ja slängi kasutatakse kõigile mõeldud teabe vahendamiseks (*mis värk on?*). Ajakirjanik ei ole siis enam lugeja teenistuses, vaid demonstreerib oma verbaalset andekust ja teravmeelsust, mille eesmärk on pigem ennast esile tõsta kui vahendada vastuvõtjale teavet ja arusaamisi elust ja maailmast. Näiteid selle kohta, kuidas keele registrid on segunenud nii, et lugejal on raskusi arusaamisega, võib leida palju.

Ka tänavazõrgooni ja vandesõnade toomine asjaliku riikliku ja poliitilise kommentaari ja analüüsi keelde ei ole sobiv. Mõned näited: kommentaator rõõmustab, et politseil on õnnestunud illegaalsetele immigrandidele *käpp peale panna*, igapidi asjalikus raadiosaates ütleb noor reporter järsku: „*Kuradi hea* on teisi õpetada”, ennast kvaliteetajaleheks nimetava väljaande ajakirjanik kirjutab täiesti asjalikus veerus „*mis sitasti, see uuesti*”, kultuurilehe kirjandusarvustusest loeme „Kuid juba avakolmandikus toob Blackmore esimesed ohvrid ka õõvastavatest kultuurifilosoofilistest spekulatsioonidest õõvastujate altarile, andes *jalaga munadesse* kultuurile ja elule ..”, maailmakuulus kultuuritegelane ütleb oma intervjuus: „Seda nn *pohhui-tunnet* saame ilmselt ka näha ..”. Need pole üksikud näited, vaid täiesti igapäevaseks saanud avalik keelekasutus.

Kontaktid ja mõjutused ei piirdu ainult kõnekeele ja noorsookultuuriga. Ka poliitika, äri, kogu meedia on vastuvõtlik rahvusvahelistele mõjutustele. Kõiki tõlkelaene ei ole kerge märgata ja põhjalikumalt ei ole eesti keelekasutuse muutusi veel jõutud uurida. Inglise laensõnad ja kõnekeelsed väljendid torkavad kergemini silma ja nendest räägitakse seetõttu ka rohkem kui teistest, peidetumatest mõjudest.

Keel muutub

Keele ehitus ja keelereeglid muutuvad, kõige rohkem muutuvad aga keelekasutustavad. Eestis on keelekasutustavade muutumine olnud väga järsk, nii nagu ka ühiskond on muutnud järsku ja täielikult. Mingis mõttes on keelekasutus nagu mood: ühel hetkel kiirustavad kõik ühes suunas, järgmisel hetkel on moes midagi muud. Ma ei arva, et see pilt, mille ma siin esitasin eesti keelekasutustavadest, meediast ja meedia keelest, on midagi lõplikku või püsivat. Muutusi ja selgimist on märgata ka viimastel aastatel.

1990. aastate alguses, kui kõik piirid kadusid ja üldine vabane-
mise eufooria tõmbas kõik kaasa, näis, et keelekasutussituatsioon on
kohati üsna anarhistlik ja reegliteta. Praegu on olukord selgelt norma-
liseerumas. Olulisim on, et hakatakse tajuma eri keelekasutusviiside,
eri keelevariantide ja registrite piire ja erinevusi. Nõukogude ajal oli
meil ainult üks lubatud ja normitud keelevariant, mida kõik kasuta-
sid. Nüüd võtab aega harjuda sellega, et keelel on palju variante ja
allkeeli, ning õppida sellel maastikul orienteeruma. Positiivse näitena
võib nimetada ka seda, et kui 1990. aastate alguses kaotati massiliselt
keeletoimetajate ja korrektorite ametikohti kui omanike meelest tar-
betuid, siis nüüdseks on vähemalt suuremates päeva- ja nädalalehte-
des jälle ametis inimesed, kelle ülesanne on väljaande keelekasutusel
silm peal hoida.

-
- ¹ T. Ereht, Sõnavõistlus andis uued eesti sõnad. – Oma Keel 2003, nr 1, lk 5–19.
- ² T. Leemets, Mullivann, peenema nimega *jaccusi*. – Keelenõuanne soovitab 3. Koostanud ja toimetanud M. Raadik. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinn, 2004, lk 55–61.
- ³ T. Leemets, Inglise laenu sõjavahetuse eesti keeles. – Keel ja Kirjandus 2003, nr 8, lk 571–584.
- ⁴ R. Kasik, Kas *surfima* või *surfama*? – Keel ja Kirjandus 2000, nr 12, lk 889–890.
- ⁵ R. Kasik, Uudiste süntaks. – Täheendusepüüdja. Catcher of the Meaning. Pühendusteos professor Haldur Öimu 60. sünnipäevaks 22. jaanuaril 2002. Festschrift for Professor Haldur Öim on the occasion of his 60th birthday. Toimetajad R. Pajusalu, T. Hennoste. Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised 3. Tartu Ülikooli Kirjastus. Tartu, 2002, lk 200–219.
- ⁶ K. Kerge, Kirjakeele kasutusvaldkondade süntaktiline keerukus. – Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist. Toimetaja R. Kasik. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 23. TÜ Kirjastus. Tartu, 2002, lk 29–46.
- ⁷ R. Kasik, Ajakirjanduskeel. – Eesti kirjakeele kasutusvaldkondade seisundi uuringud. Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised 4. TPÜ Kirjastus. Tallinn, 2003, lk 118–148.